

WYROK Z DNIA 23 LUTEGO 2012 R.

III KK 375/11

Wystawienie dokumentu, o którym mowa w art. 271 § 1 k.k. nie może być utożsamiane wyłącznie z jego sporządzeniem.

Uprawnienie „innej osoby”, o której mowa w art. 271 § 1 k.k., do wystawienia dokumentu powinno stanowić uzupełnienie kompetencji funkcjonariusza publicznego i nie może być utożsamiane z ogólną kompetencją do udziału w obrocie prawnym, a dokument przez tę osobę wystawiony powinien zawierać w swojej treści poświadczenie, któremu przysługuje cecha zaufania publicznego, a w związku z tym domniemanie prawdziwości.

Przewodniczący: sędzia SN Z. Puskarski (sprawozdawca).

Sędziowie SN: T. Grzegorzczak, J. Matras.

Sąd Najwyższy w sprawie Małgorzaty S., skazanej z art. 233 § 6 w zw. z § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu, w trybie art. 535 § 5 k.p.k., w dniu 23 lutego 2012 r., kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanej od wyroku Sądu Rejonowego w J. z dnia 25 czerwca 2010 r.,

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i u n i e w i n n i ł Małgorzatę S. od popełnienia zarzucanego jej czynu (...).

UZASADNIENIE

Małgorzata S. została oskarżona o to, że „w dniu 27 stycznia 2010 r. w P., jako właścicielka punktów handlowych i z tego tytułu w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, będąc osobą upoważnioną do wystawiania dokumentów, poświadczyla nieprawdę co do okoliczności mających znaczenie prawne w ten sposób, że będąc zobowiązana ustawą złożyła w Urzędzie Gminy w P. dwa oświadczenia dotyczące wartości sprzedanych napojów alkoholowych w sklepie spożywczo-przemysłowym w P. i w sklepie spożywczo-przemysłowym w D., co było niezgodne z rzeczywistością i czym działała na szkodę Urzędu Gminy w P.”, tj. o czyn z art. 271 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w J. wyrokiem z dnia 25 czerwca 2010 r., Małgorzatę S. uznał za winną tego, że w dniu 27 stycznia 2010 r. w P., w krótkim odstępie czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, złożyła dwa nieprawdziwe oświadczenia dotyczące wartości sprzedanych napojów alkoholowych w prowadzonych przez siebie sklepach spożywczo-przemysłowych w 2009 r., będąc uprzedzona o odpowiedzialności karnej za oświadczenie nieprawdy, które to oświadczenia stanowiły podstawę do ustalenia wysokości opłaty za korzystanie z zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych, i kwalifikując ten czyn z art. 233 § 6 w zw. z § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., z mocy art. 233 § 1 k.k. w zw. z art. 58 § 3 k.k. wymierzył jej karę grzywny 150 stawek dziennych po 10 zł każda oraz zasądził od oskarżonej na rzecz Skarbu Państwa kwotę 190 zł tytułem kosztów sądowych.

Wyrok ten nie został zaskarżony przez strony i uprawomocnił się w dniu 3 lipca 2010 r.

Kasację od tego wyroku wniósł na podstawie art. 521 k.p.k. Prokurator Generalny. Zaskarżył wyrok w całości na korzyść skazanej

Małgorzaty S., zarzucając rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa materialnego – art. 233 § 6 k.k., poprzez niezasadne przyjęcie, że oskarżona popełniła określone w tym przepisie przestępstwo, podczas gdy jej zachowanie nie wypełniało znamion czynu zabronionego. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i uniewinnienie Małgorzaty S. od popełnienia zarzucanego jej czynu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna, co zgodnie z art. 535 § 5 k.p.k. pozwoliło uwzględnić ją w całości na posiedzeniu, bez udziału stron. Brak uzasadnienia wydanego w sprawie wyroku nie pozwala zapoznać się z tokiem rozumowania, które doprowadziło sąd orzekający do przyjęcia, że oskarżona popełniła przypisane jej przestępstwo, należy jednak przyjąć, mając na uwadze treść art. 233 § 6 (w zw. z § 1) k.k., iż sąd uznał, że oskarżona swoim zachowaniem wypełniła jego znamiona, tj. że: a) złożyła fałszywe oświadczenie, mające służyć za dowód w postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy, b) przepis ustawy przewiduje możliwość odebrania takiego oświadczenia pod rygorem odpowiedzialności karnej, c) organ przyjmujący oświadczenie, działając w ramach swoich uprawnień, uprzedził oskarżoną o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Materiały zawarte w aktach sprawy wskazują jednak, że stanowisko Sądu Rejonowego w tym względzie nie jest prawidłowe. Wynika z nich, że Małgorzata S. złożyła niezgodne z prawdą oświadczenia, których treść rzutowała się na wysokość opłaty, należnej za korzystanie z zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych, zgodnie z art. 11¹ ust. 5 i 6 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 ze zm.; dalej: ustawa o wychowaniu w trzeźwości). Nie znaczy to jednak, że oświadczenia te miały służyć za dowód w postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy, w szczególności ustawy o wychowaniu

w trzeźwości. Ustalenie wysokości opłaty jest bowiem czynnością o charakterze czysto rachunkowym, materialno-techniczną, dokonywaną w trybie pozaprocesowym przez właściwy organ lub nawet w drodze samoobliczenia przez zobowiązanego (zob. uchwałę składu 5 sędziów NSA z dnia 23 czerwca 1997 r., OPK 1/97, ONSA 1997, z. 4, poz. 149). Z kolei fakt, że przedmiotowe oświadczenia zostały złożone na drukach (formularzach), w treści których zaznaczono, że chodzi o oświadczenie „złożone na wniosek strony (art. 75 § 2 k.p.a.)” oraz że składający oświadczenie został „pouczony o odpowiedzialności karnej przewidzianej w art. 233 § 1 i § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (...) – za zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy”, nadto przytoczono treść tych przepisów, nie jest jednoznaczny z zaistnieniem pozostałych elementów czynu zabronionego. W pierwszej kolejności należy zauważyć, że ustawa o wychowaniu w trzeźwości nie przewiduje ustalenia urzędowego wzoru oświadczenia, o którym mowa w art. 11¹ ust. 4 tej ustawy, jak też nie przewiduje możliwości jego odebrania przez właściwy organ pod rygorem odpowiedzialności karnej. Nie ulega natomiast wątpliwości, że upoważnienie do uprzedzenia o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia, o którym mowa w art. 233 § 6 k.k., musi wynikać z ustawy, na podstawie której prowadzone jest postępowanie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2009 r., IV KK 459/08, OSNKW 2009, z. 9, poz. 75). Za wadliwe prawnie trzeba też uznać odwołanie się w treści oświadczeń odebranych od oskarżonej do przepisu art. 75 § 2 k.p.a., stanowiącego, że jeżeli przepis prawa nie wymaga urzędowego potwierdzenia określonych faktów lub stanu prawnego w drodze zaświadczenia właściwego organu administracji, organ administracji publicznej odbiera od strony, na jej wniosek, oświadczenie złożone pod rygorem odpowiedzialności za fałszywe zeznania. W rozpatrywanej sprawie nie było możliwości, by organ administracji publicznej (urząd gminy) odebrał

od oskarżonej, na jej wniosek, oświadczenie, to bowiem zostało złożone w wykonaniu ustawowego obowiązku; jest oczywiste, że spełnienie takiego obowiązku nie może być warunkowane wnioskiem strony. Trzeba też mieć na uwadze, że przepis art. 75 § 2 k.p.a. stwarza uprawnienie dla organu administracji państwowej do uprzedzenia o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznanie (oświadczenie) wtedy, gdy strona dąży do tego, występując jako petent, aby jej zeznanie (oświadczenie) zastąpiło zaświadczenie organu (zob. wyrok Sądu Najwyższego IV KK 459/08, jw., wyrok tegoż Sądu z dnia 20 grudnia 2005 r., WA 34/05, R-OSNKW 2005, poz. 2539). Należy odnotować, że te uwarunkowania dostrzegł Minister Gospodarki, wydając 18 czerwca 2001 r., na podstawie art. 9 ust. 4 ustawy o wychowaniu w trzeźwości, rozporządzenie w sprawie rodzaju dokumentów wymaganych przy składaniu wniosku o wydanie zezwoleń na obrót hurtowy napojami alkoholowymi, wzorów wniosków oraz wzorów informacji o sprzedaży napojów alkoholowych (Dz. U. Nr 60, poz. 614). Stanowiące załączniki nr 4 i nr 5 do tego rozporządzenia wzory informacji o wielkości sprzedaży w danym roku napojów alkoholowych, nie odwołują się do art. 75 § 2 k.p.a., ani nie zawierają stwierdzenia, że informacja jest składana pod rygorem odpowiedzialności karnej, chociaż nie ulega wątpliwości, że przedstawiane przez przedsiębiorcę dane nie są bez znaczenia np. dla decyzji w przedmiocie dalszego zezwolenia na prowadzenie tego rodzaju działalności gospodarczej.

Trafnie w kasacji zwrócono też uwagę, że gdyby uznać, iż art. 75 § 2 k.p.a., dodany do art. 75 k.p.a. ustawą z dnia 23 października 1987 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. Nr 33, poz. 186) stanowi wystarczającą podstawę do odbierania przez organ administracji publicznej oświadczeń pod rygorem odpowiedzialności karnej, to za zbędne i świadczące o braku racjonalności ustawodawcy należałoby ocenić wprowadzenie do szeregu później uchwalonych ustaw, w tym

dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej, przepisu przewidującego, że określone oświadczenie jest składane pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań (zob. np. art. 32 ust. 4 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, art. 20b ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, art. 26 ust. 5 i 5a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, czy art. 17 ust. 2 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych). Taki zabieg, i to na szeroką skalę, przeprowadzono na mocy ustawy z dnia 25 marca 2011 r. o ograniczaniu barier administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców (Dz. U. Nr 106, poz. 622 ze zm.), uzupełniając o wspomniany przepis ponad 30 ustaw (m.in. ustawę z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, ustawę z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym, ustawę z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia, ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, ustawę z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym, ustawę z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze, ustawę z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług). Jest przy tym znamienne, że art. 5 tej ustawy, zmieniający ustawę o wychowaniu w trzeźwości, nie wprowadził do niej tego rodzaju uzupełnienia.

W tym stanie rzeczy należało uznać, że Małgorzata S. nie wypełniła swoim zachowaniem znamion występku z art. 233 § 6 k.k., co nie znaczy, że zachowanie to jest prawnie obojętne. Swoistą sankcję, w postaci obligatoryjnego cofnięcia przez właściwy organ zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych, za przedstawienie fałszywych danych w oświadczeniu o wartości sprzedaży tych napojów przewiduje bowiem art. 18 ust. 10 pkt 5 ustawy o wychowaniu w trzeźwości.

Kasacja, podobnie jak przyjął to sąd orzekający, prezentowała pogląd, że zachowanie oskarżonej nie stanowi też występku z art. 271 § 1 k.k., którą to

kwalfikację przyjęto w akcie oskarżenia. Z poglądem tym należy się zgodzić, bowiem oskarżona nie może być uznana za podmiot tego przestępstwa, w szczególności za inną niż funkcjonariusz publiczny osobę uprawnioną do wystawienia dokumentu. W orzecznictwie wskazuje się, że nie można utożsamiać sporządzenia dokumentu z jego wystawieniem oraz że uprawnienie „innej osoby” do wystawienia dokumentu winno stanowić uzupełnienie kompetencji funkcjonariusza publicznego i nie może być utożsamiane z ogólną kompetencją do udziału w obrocie prawnym, nadto że dokument przez tę osobę wystawiony winien zawierać w swojej treści poświadczenie, któremu przysługuje cecha zaufania publicznego, a w związku z tym domniemanie prawdziwości. Nie wchodzi też w grę odpowiedzialność z art. 271 § 1 k.k., gdy osoba składa oświadczenie we własnym imieniu i we własnej sprawie (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 maja 2002 r., V KKN 323/99, OSNKW 2002, z. 9-10, poz. 71; z dnia 11 lipca 2006 r., III KK 463/05, LEX nr 193024; z dnia 30 sierpnia 2011 r., IV KK 190/11, LEX nr 950443; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 lipca 2008 r., II KK 68/08, OSNKW 2008, z. 10, poz. 84). Tymczasem nie budzi wątpliwości fakt, że oświadczenia o wartości sprzedanych napojów alkoholowych oskarżona sporządziła a nie wystawiła, że sporządziła je we własnym imieniu i we własnej sprawie i że tego rodzaju oświadczeniom cecha zaufania publicznego nie przysługuje.

Mając powyższe na uwadze oraz uznając, że żadne inne przepisy nie pozwalają pociągnąć Małgorzaty S. do odpowiedzialności karnej, Sąd Najwyższy w uwzględnieniu wniosku kasacji orzekł na podstawie art. 537 § 2 k.p.k. jak w wyroku.